

Lantos-Kiss Antal:

LOURDES SZÁZ ÉV TÁVLATÁBÓL

Most februárban ünnepeljük századik évfordulóját annak, hogy Franciaországban, a Pireneusok alján, Lourdes városka Massabielle-barlangjában a Boldogság Szent Szűz megjelent Bernadette Soubirous nevű leánykának, s utána jelenéssorozatban mutatkozott meg előtte és az egész világhoz szóló üzenetet adott át neki. A centenarium alkalmából a francia katolikusok szentévet tartanak, s ebbe bekapcsolódik a világegyház hívőközönsége, így a Máriát hűségesen tisztelő magyar katolikusság is.

Száz év nagy idő. Elégséges időköz nagy ügyek érlelődésére, pályafutások kibontakozására. Történelmi távlat, mely elcsitítja a felkorbácsolt szenvedélyeket, a tüzes vitákat, higgadt szemléletre segít és lehetővé teszi azt, hogy az elfogultság helyébe józan és tárgyilagos ítélet lépjen. Száz év éppen elég a tévedések és értéktelenségek leleplezésére, vagy az időt álló értékek és igazságok igazolására. Megláttatja az események összefüggéseit, amelyeket a kortársak — éppen kellő távlat hiányában — nem vehettek észre. Megéri a gyümölcsöket, amelyekből megítélhetjük a fát.

Amint a lourdesi forrás is először csak gyéren szivárgott a kis Bernadette kezei közt, sáros vize lassan alakult kristálytisza és bőséges kútforrássá, amelyből az elmúlt évszázad folyamán milliók merítettek és ittak, — a jelenések hitelessége, igazsága, természetfelettsége, időszerűségének felismerése és megértése csak apránként rajzolódtott elő az első túlfűtött hetek, hónapok, évek döbbenetéből, az elfogultság, gúny és rágalom kavargásából. Lourdes dicsőséges küldetése fájdalomban és szenvedésben született: a Szent Szűz megmutatkozása — emberileg szólva — kellemetlenséget okozott a Soubirous házaspárnak, a város vezetőségének, a papságnak és a magas egyházi köröknek; vitatkozást, ellentéteket idézett elő a nép körében, és sok szenvedést, fájdalmat, kellemetlenséget szerzett magának a kis látnoknak. „Hogyan akarhatnak a XIX. században ilyen babonáságot elhiteni velünk!” — kiáltott fel egy csendőr, akit a jeleségek színhelyére kivezényeltek, s utána szavalókórus-szerűen hangzott fel sokak rosszallása: Butaság, hazugság, komédia, hallucináció, neuropatikus kitalálás, vallási tömegtéboly az egész! Ezt irták az újságok, ezt beszéltek a kávéházak üvegablakai mögött éppúgy, mint a plébániákon a magukat felvilágosultaknak nevező, a voltairizmussal rokonszenvező papok, akik a korszellemhez alkalmazkodva a szószéken Jézus Krisztus és az Egyház nevét sem merték kimondani.

Zola a lourdesi eseményeket „éltető hazugságnak” minősítette, megjövendölte Lourdes nemsokára bekövetkező alkonyát. A százéves évfordulón megállapíthatjuk, hogy Zola tévedett: Lourdes iránt sohasem aludt ki az érdeklődés, eddig 50 millió ember zárandokolt el a szentélyhez, amely Róma és a Szentföld mellett harmadik s

talán legnépszerűbb zarándokhelye lett a katolikus világnak. Ma szállodák egész sora várja a zarándokokat, modern repülőterre ereszkednek le a betegeket szállító repülőgépek. Világhírű egyéniségek foglalkoztak eseményeivel, köztük gúnyos modorban maga Zola, azután szeretettel Huysmans és Mauriac, megtérését Lourdesnak tulajdonítva a Nobel-díjas Alexis Carrel, és talán legihletetbben az üldözői elől szerencsésen megmenekült, fogadalmát teljesítő zsidó író, Franz Werfel. Egymás után jelennek meg kitűnő tanulmányok a legkülönbébb nyelveken, a centenáriumi éve pedig egész biztosan bőségesen terem olyan alkotásokat, amelyek világosan bizonyítják Lourdes fakulhatatlan vonzóerejét.

Mikor azonban Lourdesnak az elmúlt évszázadra gyakorolt hatását vizsgáljuk, egész terjedelmében és összefüggéseiben kell szemlélünk a jelenések tényét; nemcsak a Szűzanya közléseit s az egész világhoz intézett szövegét kell figyelembe vennünk, hanem a csodákat, a megtéréseket, a gyógyulásokat, a zarándoklatokat, a kifejlődött kultuszt és annak liturgikus térhódítását is értékelünk kell. Ez a testünkre és lelkünkre, az egész keresztény világra s az Egyház utolsó százéves történetére gyakorolt hatása mutatja meg a megrendítő valóságot: mennyi jót, mennyi csodát, mennyi bámulatos erőfeszítést tett az Isten az emberekért.

A jelenések mélyebb értelme

Egyházunk tulajdonképpen bizalmatlan a jelenések iránt. Vigyázatra int és óv a csodavárástól, a jelenésekre és isteni beavatkozásokra áhítózo beállítottságtól. A lourdesi eseményekről is húsz évi várakozás után nyilatkozott hivatalosan, s ennek a tartózkodásnak jellemző megnyilatkozása *Peyramale* lourdesi plébánosnak Bernadette irányában mutatott idegenkedése, szigora, merevsége. Bernadette nemcsak a világi hatóságok részéről tapasztalt elfogultságot és bizalmatlanságot, egyházi részről is fagyos gyanakodás fogadta a kihallgatások során. Mégis nagy különbség van a racionalisták és az egyháziak bizalmatlansága közt. A racionalista a vállát vonogatja, ha csodáról van szó; ő ilyesmiben nem hisz és nem is akar hinni. Eleve elutasítja a lehetőségét is annak, hogy Isten irányítólag beavatkozik a történelem menetébe. Egyházunk viszont Isten személyes beavatkozását látja a történelemben.

Az ószövetségi theophániákban Isten közvetlenül szólt választott népéhez. A lourdesi jelenésekben, amelyeket párhuzamba állítva a theophániákkal új hittudományi kifejezéssel mariophaniáknak nevezhetünk, Isten szól hozzánk a Szent Szűz útján. Ha lefejtjük a lourdesi jelenésekről, a Szent Szűz kijelentéseiről a járulékos, kevésbé fontos helyi sajátosságokat, lényegében pontosan ugyanazt a figyelmeztetést kapjuk eredményül, amelyet a próféták hirdettek: „*Tartsatok bűnbánatot!*” Ahogy a próféták feladata volt a választott nép előkészítése a Megváltó eljövételére, úgy a Szent Szűz feladata előkészíteni az újszövetségi népet az Úr második eljövételére.

Gasnier domonkosrendi atyának a jelenésekhez fűzött figyelemreméltó kommentárja a tizennyolc jelenésben, azok alaphangulata és tartalma alapján, a rózsafűzér titkainak parafrázisait látja, oly módon, hogy az első három előkészítő jelenés megfelel a szentolvasó három bevezető Ave-jának, az öt örömhírt közlő, az öt fájdalmat és szenvedést keltő, valamint az öt felemelő hatású jelenés pedig megfelel az örvendetes, fájdalmas és dicsőséges szentolvasó öt-öt titkának. Ezek a jelképes akciók keretezik azt a kevés szóbeli közlést, amelyben a Szent Szűz Lourdesba hívja, imádságra szólítja fel, bűnbánatra inti az embereket; kívánja, hogy zarándoklattal, tömegesen jöjjenek ide, építsenek templomot és igyanak a forrásból. Bernadettenek pedig megígéri, hogy jutalmul boldoggá teszi öt az örökkévalóságban. Ezt közli velünk az Isten Lourdesban a Szent Szűz közvetítésével.

Hitünk nem csodákon és theophániákon vagy mariophániákon épül, hanem Isten szaván alapul. A világtörténelem azonban sokszor mintha megcáfolná Isten ígéreteit, ezért a gyenge hitű ember könnyen meginog. Isten tehát közbelép, belenyúl a történelem pergésébe, jelekkel figyelmeztet, hogy él, velünk érez, nem hagyja el népét. Ezek a jelek a szentek bámulatos tettei, az Egyház küzdelmes és mégis dicsőséges pályafutása, a jelenések és a csodák is. Kellenek ezek a jelek, mert fellobbantják Isten hűségébe vetett, néha této-vázó bizalmunkat. Az Úr, aki egykor a csipkebokorból, a tűzből, a szélben, mennydörgés és villámlás közben szólt az emberiséghez, most a Szent Szűz által szól hozzánk. Nem a közvetítő a fontos, hanem az, hogy a láthatatlan és megfoghatatlan Isten itt van, lát és szeret minket, szól hozzánk, hallgatjuk őt és felelünk a hívására.

Lourdes egész közel hozza érzéklésünkhöz és tapasztalásunkhoz az Evangéliumot. A történelem szövedékében bámulattal ismerjük fel Isten gesztusait, mert azok itt láthatókká, tapinthatókká, érzékelhetőkké, igazolhatókká válnak. Nem közelíthetjük meg Lourdes igazi légkörét, ha nem vesszük észre az eseményekben az evangéliumi csodák folytatódását és továbbsugárzását. Ugyanaz a Jézus Krisztus halad el az Eucharishtiában a gyógyulást sóvárgó tömeg előtt, ugyanaz a csodák stílusa; vakok látnak, sánták járnak, bének talpra állnak, némák megszólalnak. Ugyanaz a bőkezű bocsánat árad a bűnösök felé, ugyanaz az öröm és ujjongás tölti el a sziveket. És a tények körül ugyanolyan viták, nézeteltérések, ellentmondások örvénylenek, mint az evangéliumi csodák körül.

A jelenések történelmi háttére és összefüggése

Az isteni jeleknek mindig van valamilyen különleges értelmük és céljuk. A lourdesi jelenéssorozat sem történt fölöslegesen, céltalanul, csak azért, hogy a Szent Szűz mutogassa magát. A jelenésekben különleges, időszerű jelleg, célzatos beavatkozás nyilvánul meg, s ez aránylag könnyen kiolvasható és kikövetkeztethető a Szent Szűz

szavaiból és a jelenéseknek a korról, helyről, időponttal való félreérthetetlen összefüggéséből.

1858 február 11-től július 16-ig tizennyolcszor jelent meg a Szent Szűz Bernadette előtt. A jelenések során a leányka ismételt kérésére az ismeretlen Hölgy bemutatkozott és így nevezte meg magát: „*En vagyok a Szeplőtelen Fogantatás*”. A Szent Szűz pireneusvidéki tájszólásban beszélt az analfabéta kisleányhoz, aki még sohasem hallotta és nem is értette ezt a kifejezést. Álmélkodva mondta el a jelenés után, hogy az előtte megjelent szépséges Hölgy neve: *Szeplőtelen Fogantatás*. A tömör és egyszerű fogalmazású bemutatkozás mögött könnyen kiolvasható az időszerű vonatkozás.

1854 december 8-án IX. Pius pápa kihirdette az *ujkori dogmafejlődés legfrissebb eredményét, Szűz Mária szeplőtelen fogantatásának hittételét*. Négy évvel a dogma kihirdetése után történik a lourdesi jelenéssorozat, a *XIX. század legragyogóbb természetfeletti eseménye*. A sajtó és a közlekedés gyorsasága révén az egész világ hamarosan tudomásul vette, ellenőrizhette és felülvizsgálhatta ezt, — s mikor az egyházellenes tudományosság a keresztény tanítás ellen harcolt az egész világon és az új dogmát is nevétség tárgyává tette, — *maga a Boldogságos Szűz erősítette meg a természetfelettekben való hitet és az új hittételt is a különféle társadalmi rétegekben*. Mindez pedig éppen Franciaországban történt, a szabadgondolkodás hazájában, a társadalmi forrongások s az úttörő jelentőségű felfedezések idején. A tudásukkal kérkedő felfuvalkodottakat úgy alázta meg Isten, hogy egy tanulatlan gyermeket választott ki szócsövéül, s ez a törékeny leánygyermek minden ármánykodás és gáncsvetés ellenére is teljesíti küldetését és eljuttatja a nagyvilágba az Ég figyelmeltetését. Rajta fénylik ezen a tényen is az isteni közbeavatkozások kettős védjegye: *a kicsinység és a nagyság*. A profán történelem látószögéből valóban jelentéktelen esemény, ami Lourdesban történt. Ugyan melyik történelemtkönyv tenne említést a Massabielle-barlang eseményeiről? És ebben a semmiségnek látószó, a világi történelem által említésre sem méltatott tényben olyan jelentőség rejtőzött, mely tömegeket mozgatott meg. A Szent Szűz üzenetközlése ráébresztette a század emberét arra, hogy a hit nem valami papírosemlélet, hanem lüktető élet. Ezért sürgeti az embekeket: *Jőjjetek, építsetek templomot, szervezzetek zárandoklatokat! Tevékenységet, mozgalmasságot, elevenséget kíván, gyakorlati hitvallást a különféle rendszerek, elméletek, eszmeáramlatok sodrában*.

Bernadette szerepe a Gondviselés tervében

Amikor Lourdes százéves pályafutását ünnepeljük, nem kerülhetjük ki Bernadette Soubrou személyét és jelentőségét. Harmincöt évre terjedő, szűk körre korlátozódott földi életéből valósággal kiált a bizonyosság, hogy életének értelme és tartalma a Szűzanya üzenetének átvételében és továbbadásában állott. Ma már szenttéavatott példaképeink közt tiszteljük őt. Szembe kell szállnunk az-

zal a téves beállítással, hogy Bernadette tudatlan, szinte együgyű leány volt, akiben semmi különleges érték nem akadt, s akit egyedül a Szent Szűz kitüntető megjelenése tett nagygyá. Az Egyház nem azért avatta szentté őt, mert jelenéseket látott, hanem hősies erényei miatt, s mert az Ég félreérthetetlen jelekkel tanúskodott életszentsége mellett. Bernadette életével párhuzamosan fut a la-salette-i jelenések látnokainak kallódó élete és elrettentő példája. (Melanie négy zárdában is eredménytelenül próbálkozott a szerzetesi hivatással, s mindenki örült, mikor ez az állhatatlan leány külföldre távozott és eltűnt a színtérről. Maximin pedig, miután a papi hivatásra és később a katonai pályára alkalmatlannak bizonyult, egy pálinkafőző munkása lett, ott kitört belőle iszákos atyjától örökölt alkoholista hajlama, s bizony botrányt keltett, mikor a Szűzanya kiválasztottját részegen szedték fel az utcán.) Mindez komoly figyelmeztetésül szolgált Bernadette és az egyházi körök felé: Lejáratja a szent úgy hitelét és tekintélyét maga a látnok, ha nem becsüli meg a kapott kitüntető kegyelmet. Bernadette jelentősége éppen abban áll, hogy kristályos egyénisége, tisztasága, alázatossága, feddhetetlensége és következetesen szerény magatartása nagyban alátámasztotta a lourdesi jelenések hitelét és hihetőségét.

„Isten az alázatosakat, és csakis az alázatosakat magasztatja fel” — foglalja össze Bernadette életének tanulságát kiváló életrajz-írója, Francis Trochu. Erre az alázatra már örömtelen gyermekkora is előkészítette őt. Atyja — úgy látszik — nem értett a családfenntartáshoz és a kenyérkeresethez. Családja egyre szegényebb lett, a *Cachot*-nak nevezett, régebben börtönnek használt viskó sívár szobájában lakott. Az egykori malomtulajdonos napszámos munkával kereste kenyereit, s ha nem volt munkája, a kocsmában lebzsel, vagy otthon az ágyon feküdt tompa egykedvűséggel. Fele-seége kisegítő munkákat vállalt a házaknál. Bernadette ötéves kora óta asztmában szenvedett; levegőváltozás és kenyérkereset céljából a szomszéd faluba adták, ahol egész nap az állatokat legeltette. Iskolába járásra nem volt alkalma. A jelenés napján a gyermekek hulladékanyagot gyűjtöttek, hogy aztán a rongyszedőtől kapott pár souért kenyeret vegyenek. Gallyat szedtek a csaltosban, hogy legyen fűtenivalójuk a februári télben. A foltos és fakult ruhájú, frástudatlan kislány kanárimadarak közé keveredett szürke veréb módján érezhette magát a gyermekek közt, s nemcsak alázat, hanem egyenesen alacsonyrendűségi érzés fejlődött ki benne. Semmire, de semmire sem tartotta alkalmasnak önmagát. Elgondolkoztató, hogy éppen erre a vézna, koldusszegény és tanulatlan teremtésre mosolygott a Szűzanya. „Isten azt választotta ki, ami a világ szerint ok-talan, hogy megszegyenítse a bölcseket... Ami a világ előtt közön-séges és megvetett, azt választotta ki az Isten, a semminek lát-szókat, hogy azokat, akik valaminek látszanak, megsemmisítse” (I. Kor. 1, 27-28.).

Bernadette tanulatlan volt, de éppenséggel nem mondható gyenge tehetségnek. A jelenések után a lourdesi apácák gondozásá-

ba került, s az ott töltött évek alatt nagy előmenetelt tett. Hittant tanult és elvégezte első szentáldozását. Mivel csak a pireneusvidéki tájszólást beszélte, megtanult franciául, elsajátította az írást és olvasást. Fennmaradt iskolai füzete, naplója és levelezése bizonyítja, hogy jó írása volt. Különösen tehetségesnek bizonyult a varrásban és a különféle kézimunkákban. A lourdesi múzeum és a nevers-i zárda kegyelettel őrzi pompás kötéseit és himzéseit. Később, mint szerzetesnő kitűnő betegápoló. „Nagyon értelmes kislány!” — jegyezte meg munkatársai felé kihallgatása után Jacomet rendőrkomisszárius, mikor maga is meglepődött azon, milyen ügyesen kikerülte a vallatói által állított csapdákat és buktatókat, s mennyire határozottan követelte, hogy elferdített vallomását igazítsák ki a jegyzőkönyvben, úgy, ahogy ő eredetileg mondta.

Bernadette életrajzírója, Trochu többször említi azt az állandó nyugalmat, higgadt magatartást, amellyel a kislány tántoríthatatlanul védte igazát a legkülönbélebb próbák ellenére is. Édesanyja veréssel fenyegette, atyja megtiltotta neki, hogy a barlanghoz menjen, a plébános „kis színésznőnek” gúnyolta, az apácák csipős megjegyzésekkel illetik, a városi és rendőri hatóságok büntetéssel ijesztik, vállalatokkal gyöttrik, orvosok vizsgálják, később, zárdabálepése után az ujoncmesternő válogatott megalázásokkal és sértésekkel kínozza. Bernadette mindezek ellenére nyugodt maradt, nem vitakozott, csak szeliden mosolygott az okoskodásokon. „Nem az a feladatom, hogy elhitesse, hanem hogy elmondjam, ami történt.” Ez a jellegzetes bernadettei attitűd végigvonul egész életén.

Mikor a szenvedélyes ellentmondások már lehiggadtak, s Lourdes népszerűsége, híre nőttön nőtt, mikor reggeltől estig a záradokokkal kellett foglalkoznia és ezerszer is elmondta a jelenések történetét, változatlanul egyszerű és igénytelen maradt. Nem fogadott el pénzt és ajándékokat, nem akart aláírását osztogató, elkapatott sztár lenni. Megdöbbenve hallotta, hogy egyesek szentnek nevezik. Türelmesen ismételte a jelenések történetét, s valahányszor a Szent Szűz bemutatkozó szavait idézte: „Én vagyok a Szepőlötlen Fogantatás” — átszellemült, mennyei boldogság tükröződött arcán, s hallgatói könnyeztek a meghatottságtól. Lelke mélyén fel-fakadt a vágy: Menekülni innen, a csendbe és a magányba! Élete teljes odaadásával akart felelni küldetése kegyelmére, hűséges akart lenni megbízatásához — érdemet akart szerezni arra az örökkévaló boldogságra, amelyet a Szent Szűz megígért neki. Egész életét rátette erre a vállalkozásra. Teljes akaraterejével együttmunkálkodott a kegyelemmel. Irányelve volt az az egyszerű jelszó, amelyet egyik levelében öccsének írt bátorításul: „Az akarat: hatalom! Vouloir c'est pouvoir!” Bernadette lelkiéleti östehetség. Senki sem oktatta, senki sem nevelte lelki életét. Ösztönösen felismerte teendőit, ösztönszerűen rátapintott a lelkiélet lényegére, mikor az alázatosságban megpillantotta a nagyálevés útját, az életszentség biztos irányát. Ezt a felismerést a jelenések megrázó élményei váltották ki belőle, s régi énjétől itt határolódik el lelki fejlődésének új szakasza.

Huszonkétéves korában jelentkezik és felvételt nyer a nevers-i Saint-Gildard zárdába. Elhagyja és többé nem látja szüleit, szülőföldjét, a jelenések kedves színhelyét, a barlangot. Elmegy, hogy elrejtőzzék a világ elől.

Ekkor lép életébe Marie-Thérèse Vauzou anyja, aki mint újoncmesternője később mint befolyásos, a zárda életében vezetőszerepet vivő rendtársa „keresztet faragott” számára, lelkileg kínozza, meg-alázza, gyötörte őt, ahol és amikor csak tehetette. Kétségtelenül gondviselészerű, hogy ez a nagyműveltségű szerzetesnő kétségbevonta a jelenéseket, nem ismerte fel Bernadette kiválóságát, sőt teljesen félreismerte és félremagyarázta őt. Kezdetől fogva ellenszenvet érzett újonca iránt, s minden erővel azon volt, hogy a „*kis parasztlány*” önértéket, egészséges önbecsülését megtörje. Rendtársai sokszor maguk is méltatlankodtak a folytonos szekaturák láttára. A csipős megjegyzések, sértegetések, nyilvános kigúnyolások érhetően próbára tették Bernadette érzékeny lelkét, árnyékba borították szerzetesi életét. Többször látták, hogy sirdogált magában, de panaszkodni sohasem hallották. A rendi használatra készült bizalmas minősítőlapon is ott éktelenkedik az újoncmesternő megnemértését tanúsító értékelés. Csak később tűnt ki, s ezt Bernadette boldoggá-avatásakor a Rituskongregáció egyik tanácsosa is kijelentette, hogy Bernadette életszentségének megalapozását éppen az újoncmesternővel való nehézségeinek köszönhetjük. Ha a kevély XIX. és XX. század elé az Isten korszerű szentet akar állítani, aki az annyira feledésbe ment alázatosságot megragyogtatja előttük, ilyen lelki nagyság munkálásához pontosan olyan könyörtelen, horzsoló, ellágyulást nem ismerő nevelő egyéniségre volt szükség, mint amilyen Vauzou anyja volt.

Ha Lourdesban csodát keresünk, álljunk meg tisztelettel a kegyelem e megrendítő csodája előtt. Az egykori kis pástorlányka ma már mint Szent Bernadette tekint ránk. Szédítő pályájának magyarázatát a szenttéavatását végző XI. Pius pápa így adta meg: „*Bernadette hű volt küldetéséhez, alázatos volt a dicsőségben, erős volt a megpróbáltatásban!*”

Száz év távlatából magasztalással tekint a hívő katolikus Lourdes felé és nagy pápaink szavai alapján értékeli az elmúlt évszázad lelki történetére gyakorolt hatását. „*A lourdesi jelenéseket, csodás és üdvösséges hatásaival együtt, egyik legnagyobb kegyelemnek tartom, amelyet az Egyház a Szeplőtelen Fogantatás dogmájának kihirdetésével kiérdemelt!*” (X. Pius.) „*Ó Lourdes, te szent város! Az Üdvözítő mennyi gyógyító csodája ismétlődött meg szemeid láttára! Mennyi kegyelem-csoda történt benned! Hány hitetlen Tamás számára lettél az utolsó vacsora termévé, ahol szemeik felnyíltak! Krisztus hány üldözője számára lettél damaszkuszi úttá, amelyen Saul Pállá lett!*” (XII. Pius.)

A lourdesi gyertyáskörmenetek fényfolyama az atomkorszak gyermekei felé is világít, és minket is bekapcsolódásra hív a gyermekien egyszerű zarándokéneke.